

Recenzja **rozprawy doktorskiej mgr Rafała Gozdeckiego**

pt. „Sprawność fizyczna a efektywność współzawodnictwa młodzieżowego na przykładzie młodych sportowców województwa wielkopolskiego”

napisanej w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu im. Eugeniusza Piaseckiego (Wydział Nauk o Kulturze Fizycznej) pod kierunkiem prof. dr. hab. Ryszarda Strzelczyka (promotor) oraz dr. Krzysztofa Karpowicza (promotor pomocniczy)

1. Zgodność tematyki pracy z naukami o kulturze fizycznej

Misją uczelni wychowania fizycznego, kształcących nauczycieli i trenerów jest m.in. przygotowanie kadr do organizacji procesów usprawniania ruchowego dzieci i młodzieży a w przypadku działalności sportowej opracowanie systemu selekcji i szkolenia. Te praktyczne rozwiązania zawsze powiązane są z aktywnością naukową.

Treść pracy doktoranta mieści się w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, z akcentem na dyscyplinę naukową – nauki o kulturze fizycznej. Dysertacja ma dwa podstawowe aspekty – testowania młodzieży w ramach powszechnego wychowania fizycznego oraz trening sportowy na początkowym etapie.

Te dwie części to często separacja, jednakże celowe jest poszukiwanie wzajemnych związków. Tym właśnie problemem zajmuje się mgr Rafał Gozdecki.

2. Zgodność tytułu z treścią rozprawy doktorskiej

Tytuł pracy tworzą dwie części. W pierwszej skonfrontowane są dwa problemy – sprawność fizyczna i współzawodnictwo sportowe, w drugiej określono grupę badanych – młodych sportowców województwa wielkopolskiego. Tytuł w pełni odzwierciedla zakres problemu. Swoją drogą – ciekawe jest angielskie tłumaczenie polskiego „województwa”.

3. Wprowadzenie

Od dawna Międzynarodowy Test Sprawności Fizycznej (MTSF) stanowi w pełni akceptowalne narzędzie oceny sprawności fizycznej. Dla niektórych jest już nieco przestarzały (ma ponad 50 lat), dla innych jest optymalny i przydatny. Śledząc piśmiennictwo przedstawione przez Autora rozprawy, dowodzi ono zainteresowań tym testem wielu, wybitnych polskich

Sekcja Nauki

L. dz. 10.126.19.6/2573

Wpł. dnia 25.11.2003

naukowców. Recenzent przed przystąpieniem do analizy rozprawy ma dość sceptyczny punkt widzenia na proste powiązania wyników testu i działalności sportowej. Poszukiwania utalentowanej młodzieży może mieć charakter systemowy, może także być oparty na poszukiwaniu talentów.

4. Ocena formalna pracy

Praca liczy 113 stron podzielonych na klasyczne (w rozprawie doktorskiej) części – „Wstęp”, „Materiał i metody badań”, „Wyniki”, „Dyskusja”, „Podsumowanie aplikacyjne”, „Wnioski” i „Piśmiennictwo”.

Rozdział wstępny uwzględnia zagadnienia metodologiczne – cele, pytania i hipotezy badawcze (patrz dalej). Uwagi zawarte we „Wprowadzeniu” (Rozdział 1.1.) są właściwie dobrane (ilościowo i jakościowo) i odpowiednie do problematyki zawartej w pracy.

Rozdział metodologiczny, wyniki analizy i dyskusja opisana została w dalszej części recenzji. Na tym etapie analizy dysertacji można stwierdzić, że proporcje poszczególnych części są właściwe.

5. Ocena koncepcji metodologicznej

W rozdziale wstępnym zamieszczono numerowane części – „Cele pracy” i „Hipotezy” (nietypowo na początku) i „pytania badawcze”.

Część wstępna traktuje zagadnienie sprawności fizycznej człowieka przeglądowo, poczynając od Arystotelesa, poprzez znane postaci światowego nurtu nauk o kulturze fizycznej (Schnabel) aż do wybitnych polskich naukowców (Sozański, Szopa, Osiński). Ryciny 1-2 znakomite.

W części „Wstęp” zamieszczono elementy charakterystyczne dla rozdziału metodologicznego („Cele pracy” i „Hipotezy i pytania badawcze”).

Rozdział „Materiał i metody” (s.17-35) to dokładny i fachowy obraz zainteresowań badawczych Kandydata. Dziękuję za podrozdział „Środowisko badawcze”, które pozwala recenzentowi na spojrzenie na młodzieżowy sport w Polsce. Myślę, że takie informacje dla naukowców stroniących od sportowego wyczynu (recenzent się do nich nie zalicza) są kluczowe.

Wytłuszczenia tekstu oraz umieszczanie cytatów w ramkach są cenne, jednakże różnie traktowane przez czytelników. Recenzent ceni tę selekcję i podąża za tekstem „Określonym w programie celem nie są wyłącznie osiągnięcia na danym etapie szkolenia, lecz sukces sportowy w dalszej perspektywie czasowej”. Piękna idea, której recenzent jest zwolennikiem.

„Podmiot i materiał badań” to 8-letnia analiza blisko 3000 zawodniczek i zawodników Kadry Województwa Wielkopolskiego w wieku 13-18 lat w 27 dyscyplinach sportu - imponujące. W analizie uwzględniono podobne, obszerne grupy dziewcząt i chłopców, uprawiających różne dyscypliny sportu. Autor podzielił je ze względu na zdolności kondycyjne (szybkościowo-siłowe i wytrzymałościowe), koordynacyjne (estetyczno-koordynacyjne i koordynacyjne) oraz inne (sensoryczne, sterujące).

Podstawowe narzędzia badawcze to (wspomniany wcześniej) Międzynarodowy Test Sprawności Fizycznej (1) oraz punktacja Systemu Sportu Młodzieżowego funkcjonująca pod auspicjami MSiT od 2011 r. Skala poziomu sprawności (1) oparta jest na wartościach punktowych 8. prób sprawnościowych opracowanych wcześniej przez Pilicza (1997) i Ulatowskiego (2002). Efektywność współzawodnictwa sportowego została przyjęta na podstawie Punktacji Systemu Sportu Młodzieżowego opartej na znormalizowanym Współczynniku Skuteczności Startu. Narzędzia wydają się przekonywujące i właściwie dobrane.

Analizę statystyczną oparto na stopniowej, selektywnej prezentacji wyników – od przedstawienia podstawowych danych, poprzez analizę korelacji i końcową analizę czynnikową.

Autor zadbał o graficzną prezentację procedury badawczej (s. 34-35) – to cenna i miła recenzentowi inicjatywa.

6. Wyniki

Analizę wyników oparto na trzech podstawowych częściach (podstawowe statystyki, analiza korelacji i analiza czynnikowa) oraz dwóch fragmentach sumujących. Na każdą z 45 stron tekstu przypada jedna tabela. To duża pomoc i jednocześnie problem z percepcją danych liczbowych.

Nie do końca rozumiem dobór grup młodych sportowców do analizy statystycznej. Wprawdzie na stronie 23 podano „W związku z najwyższą liczebnością do analiz zdecydowano się wykorzystać zbiory danych wyników ze sportów typu koordynacyjnego oraz wytrzymałościowego...” w tabelach 5-8 podano tylko wybrane (nawet wg ww. selekcyjnego klucza) grupy sportowców. Wyniki dowodzą, że najbardziej sprawni to młode judoczki oraz kajakarze i triathloniści. Zupełnie przypadkowo chciałbym zasięgnąć informacji na temat uwarunkowań sprawnościowych przyszłych lekkoatletów. Czy przyszli sportowcy specjalizujący się w biegach i skokach (takie grupy są w materiale) wykazują się wysoką sprawnością w teście MTSF?

Interesujące dane zawarto w rozdziale wykorzystującym analizę korelacji. Pomimo kilku istotnych związków, brak jednoznacznych dowodów, że dany test jest najbardziej informacyjny w stosunku do przyszłych osiągnięć. Z jednej strony szkoda, że nie ułatwiamy sobie procesu selekcji, z drugiej jest to optymistyczne, gdyż sukces sportowy uwarunkowany jest szeroką gamą różnorodnych czynników. Jedno jest pewne – wyniki testów najbardziej związane są z poziomem sportowym kajakarzy. Czy jednak poziom przygotowania podstawowego (mierzony w tym przypadku testem MTSF) przeważa nad przygotowaniem ukierunkowanym i specjalnym w tej dyscyplinie sportu? Oczekuję odpowiedzi Doktoranta na obronie.

Interesującym i twórczym pomysłem jest wykorzystanie analizy czynnikowej w poszukiwaniu związków wyników testów. W większości przypadków zaobserwowano wspólne podłoże testów szybkościowych (50 m, 4x10 m) z uzupełnieniem skoku w dal z miejsca. Właśnie ten czynnik w większości grup jest dominujący, z największym udziałem zmienności wspólnej. Czy Kandydat uważa, że właśnie te zdolności są priorytetowe w skutecznej selekcji sportowej?

Kolejne rozdziały to próba wykorzystania wyników testu do ustalenia norm pozwalających na uzyskanie rezultatów określonego poziomu w sporcie młodzieżowym. Odważna próba, uwzględniająca różnorodne dyscypliny sportu, w tym (wreszcie doczekałem się) biegi sprinterskie i skoki. „Mapa” wiodących wyników poszczególnych testów pozwala na opracowanie modelowych rozwiązań. Modele te mogą mieć później znaczenie w modyfikowaniu zajęć i procesu szkolenia.

Na koniec ważna informacja – wg analiz recenzenta tylko 5-10% młodych lekkoatletów biorących udział w finałowych zawodach najważniejszych imprezach w kategorii U18 uczestniczy później w finałach olimpijskich. Kandydat na przyszłego doktora musi zdawać sobie sprawę, że wyniki jego ciekawych badań to dopiero początek drogi sportowej.

7. Dyskusja

Dyskusja w zagadnieniach łączących wychowanie fizyczne i elementy testowania sprawności z zagadnieniami sportu (z całą obszernością dyscyplin) wydaje się bardzo trudna. Punktem wyjścia dla etapów analizy były kolejne próby testu. Poszukiwania znaczenia testu biegu na 50 m z późniejszymi osiągnięciami w lekkoatletyce są dość czytelne, natomiast ten związek ze sportami walki i kajakarstwem jest co najmniej pośredni. Doktorant doskonale zdaje sobie z tego sprawę, próbując sięgać po bogate piśmiennictwo w celu poparcia swoich hipotez. To trudne zadanie Kandydat, krok po kroku (test po teście), realizuje z powodzeniem.

Ciekawe są spostrzeżenia mgr. Gozdeckiego dotyczące tzw. „predyspozycji” rzutujących na sukcesy sportowe w kolejnych kategoriach wiekowych (s. 92-93). Ta mapa postępowania selekcyjnego to właśnie „podsumowanie aplikacyjne”, uwzględnione (trochę niefortunnie) w końcowym podrozdziale. Etapowość selekcyjna to z całą pewnością temat interesujący, wymagający ciągłej ewaluacji.

Wspomniane „Postępowanie aplikacyjne” to podziękowania za możliwości współpracy Uczelni (w tym przypadku AWF w Poznaniu) i włodarzy (w tym przypadku MSiT) sportem młodzieżowym. „Merytoryczne konsultacje” (s. 94) tych dwóch podmiotów to godna podkreślenia pozytywna strona (obecnie to „dobra praktyka”) tej dysertacji.

8. Wnioski i sugestie aplikacyjne

O wnioskach aplikacyjnych wspomniano już wcześniej. Ich wzmocnienie zawarto w trzech wnioskach końcowych. Ocena poziomu i struktury sprawności fizycznej może być, w świetle wyników pracy, wstępnym etapem selekcji w wielu dyscyplinach sportu (wniosek nr 1) . To inspirujące i praktyczne. Kolejny wniosek (nr 2) pozwala na określenie modelu selekcyjnego. Bardzo odważne wnioskowanie, poparte wynikami badań własnych. Idąc dalej (wniosek nr 3) jesteśmy w stanie przewidywać przyszłe sukcesy na podstawie wcześniej przedstawionych testów. Piękna wizja, jednakże Autor tej interesującej pracy powinien uwzględnić także aspekt indywidualizacji. Dla przykładu (zupełnie przypadkowego) – były rekordzista Polski w biegu na 400 m przez płotki (PJ) pierwszy bieg na tym dystansie „zaliczył” w wieku 20 lat. Kolejny rekordzista (MP) w wieku 19 lat był już mistrzem świata juniorów.

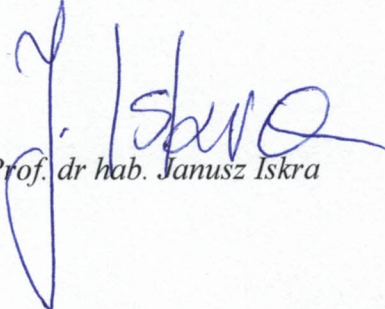
8. Piśmiennictwo wykorzystane w pracy

Piśmiennictwo to 15 stron prac przedstawionych alfabetycznie. Publikacje w liczbie 195 to prace głównie w języku polskim, uwzględniające artykuły, materiały konferencyjne oraz publikacje zwarte a także źródła internetowe. Autor wyraźnie wskazuje na inspiracje wynikające z klasycznej „polskiej szkoły” (nie jestem pewien, czy takowa nazwa jest przyjęta) szeroko pojętej aktywności sportowej. Kandydat nie boi się wspominać wybitne polskie postaci nawet sprzed 50 lat (Denisiuk, Drabik, Pilicz, Naglak, Przewęda, Raczek, Szopa, a przede wszystkim prof. Henryk Sozański – aż 13 pozycji). Zważywszy, że dla wielu okres sprzed 2000 r. to „czasy Homera” można zadać pytanie – czy poglądy na temat sportu młodzieżowego nie zmieniają się a przyjęte schematy selekcyjne są stale aktualne? Recenzent nie ma jednoznacznego zdania i oczekuje głosu Doktoranta w czasie obrony.

9. Uwagi końcowe

Rozprawa doktorska przedstawiona do recenzji jest ciekawa, metodologicznie bez zarzutu i przedstawiona recenzentowi w czytelnej i zgrabnej formie. Temat dysertacji to niekończąca się opowieść o poszukiwaniu talentów. Doktorant dołożył swoją cegiełkę do budowy gmachu (trochę górnolotnie) polskiej nauki o sporcie młodzieżowym. Gratuluję Kandydatowi i Jego Promotorom.

Formalna i merytoryczna ocena dysertacji pozwala na wyrażenie **pozytywnej** opinii o pracy doktorskiej i kwalifikuje mgr Rafała Gozdeckiego do dalszego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nauk o kulturze fizycznej.

Prof. dr hab. Janusz Iskra